

Konferencja Naukowa RevitaLife 2018

pod honorowym patronatem wiceminister Środowiska Małgorzaty Golińskiej

Biotechnologie ekohydrologiczne dla ograniczenia zanieczyszczenia wód w obszarach rolniczych

Agnieszka BEDNAREK^{1,2}, Joanna MANKIEWICZ-BOCZEK^{1,2},
Liliana SERWECIŃSKA¹, Sebastian SZKLAREK¹, Arnaldo Font Nájera^{1,2}, Edyta Kiedrzyńska^{1,2}, Jerzy Mirosław KUPIEC³,
Włodzimierz ŻELEŹNIK⁴, Maciej ZALEWSKI^{1,2}

¹Europejskie Regionalne Centrum Ekohydrologii PAN, ul. Tylna 3, 90-364 Łódź

²Kat. Ekologii Stosowanej, Wydz. Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego, ul. Banacha, 12/13, 90-237 Łódź

³Kat. Ekologii i Ochrony Środowiska, Wydz. Inżynierii Środowiska i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Piątkowska 94C, 60-649 Poznań

⁴Mikronatura Środowisko Sp. z o.o., ul. Wachowiaka 8/B, 60-681 Poznań

Nieodpowiednia infrastruktura do przechowywania nawozów naturalnych

Zgodnie z badaniami z 2014:

- 72% przebadanych gospodarstw posiadało zbyt małą płytę obornikową
- 85% miało niewystarczające zbiorniki na płynne odchody

była to jedna z przyczyn składowania obornika bezpośrednio na polu

(Kupiec, 2014)

1. <https://www.agrofoto.pl/forum/gallery/image/594693-pryzma-obornika-pod-rzepak/>;
2. <https://nawozy.eu/wiedza/porady-ekspertow/gleba/kiedy-i-jak-nawozic-obornikiem.html>;
3. <https://www.swiatkwiatow.pl/poradnik-ogrodniczy/obornik--jak-i-kiedy-stosowac-id1287,g2.html> ;23.08.18

Prawo wodne

Zgodnie z Ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. 2018):

Art. 10. Zarządzanie zasobami wodnymi służy zaspokajaniu potrzeb ludności i gospodarki oraz ochronie wód i środowiska związanego z tymi zasobami, w szczególności w zakresie:

(...)

3) ochrony zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem oraz niewłaściwą lub nadmierną eksploatacją;

4) utrzymywania lub poprawy stanu ekosystemów wodnych i zależnych od wód

USTAWA

z dnia 20 lipca 2017 r.

Prawo wodne^{1), 2)}

DZIAŁ I

Zasady ogólne

Rozdział I

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa reguluje gospodarowanie wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, w szczególności kształtowanie i ochronę zasobów wodnych, korzystanie z wód oraz zarządzanie zasobami wodnymi.

Opracowano na podstawie: Dz. U. z 2017 r. poz. 1566, 2180, z 2018 r. poz. 650, 710.

Organizacja Narodów
Zjednoczonych do Spraw
Oświaty, Nauki i Kultury

Europejskie Regionalne
Centrum Ekohydrologii
pod auspicjami UNESCO

POLSKA AKADEMIA NAUK

KES

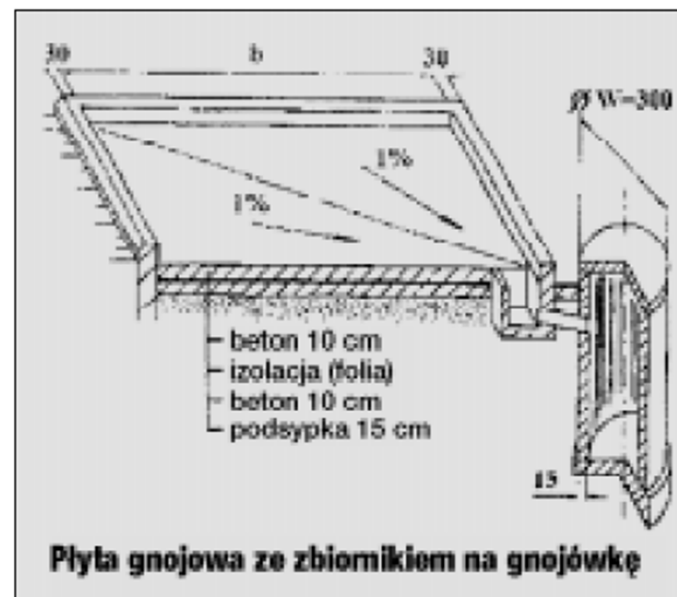

WYDZIAŁ BIOLOGII
I OCHRONY ŚRODOWISKA
Uniwersytet Łódzki

Infrastruktura do przechowywania nawozów naturalnych (gnojowicy, gnojówki, obornika, pomiotu ptasiego)

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu (Dz. U.2018 poz. 1339) **miejsce do przechowywania nawozów naturalnych** oznacza:

„zbiorniki na płynne nawozy naturalne (gnojówkę lub gnojowicę), płyta ze zbiornikiem na odciek i instalacją odprowadzającą odciek z płyty do zbiornika lub inne miejsce przechowywania obornika lub pomiotu ptasiego **specjalnie przygotowane w tym celu z materiałów szczelnych i nieprzepuszczalnych, zabezpieczających przed przedostawaniem się odcieków do wód lub gruntu**”.

(Kodeks dobrej praktyki rolniczej, 2004)

Obowiązkowe opłaty za nieprawidłowości

Zgodnie z Ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, Rozdz. 4, Art. 109:

5. Maksymalne stawki opłaty, o której mowa w ust. 1, wynoszą:

- 1) **2000 zł** za stosowanie nawozów niezgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 106 ust. 4;
- 2) **3000 zł** za przechowywanie odchodów zwierzęcych niezgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 106 ust. 4;
- 3) **500 zł** za prowadzenie dokumentacji realizacji programu działań niezgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 106 ust. 4 albo za jej brak;
- 4) **500 zł** za brak planu nawożenia azotem, jeżeli jest wymagany zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 106 ust. 4.

Bariery denitryfikacyjne jako narzędzie Ekohydrologii

Źródła węgla:

Trociny sosnowe

Słoma owsiana

Węgiel brunatny

Paździerz lniane

(wszystkie fotografie KES UŁ)

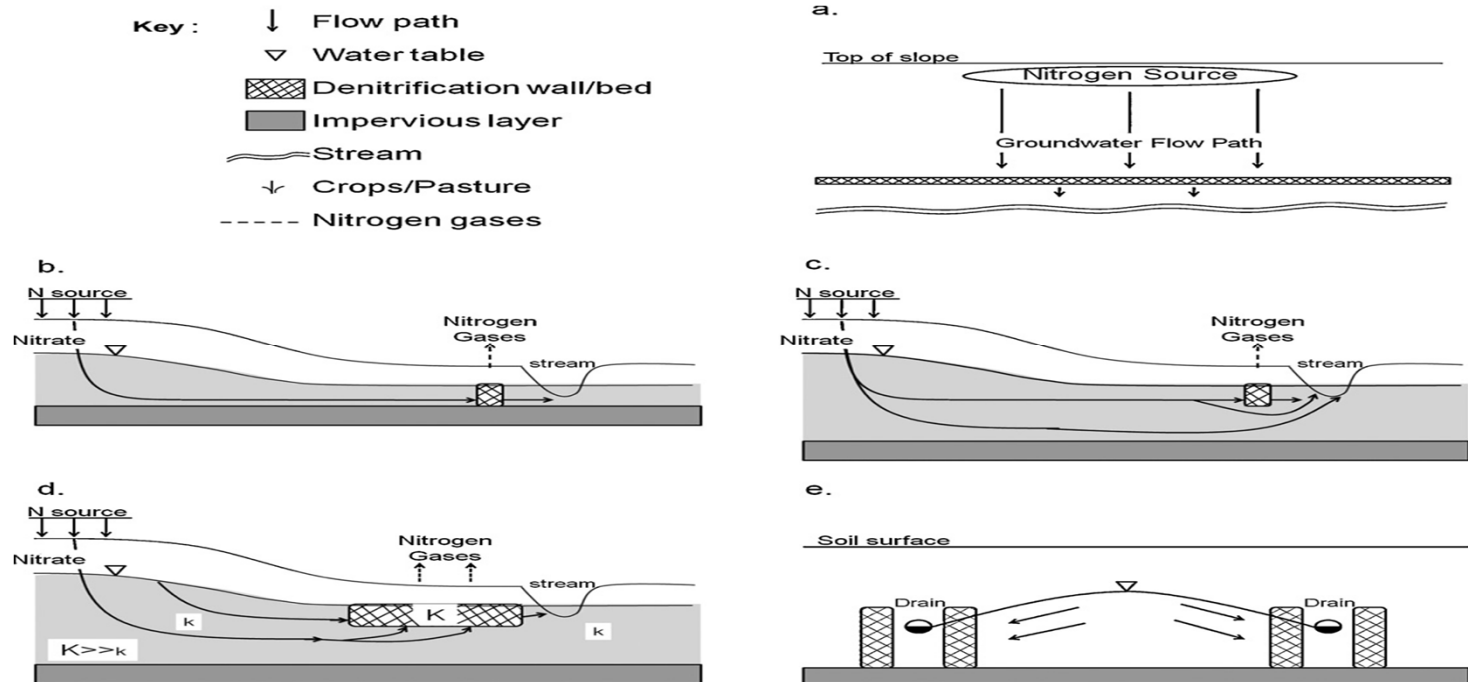
DENITRYFIKACJA → dostępność węgla organicznego....

Produkt końcowy zależy od pH w złożu:

> 7,3 N_2

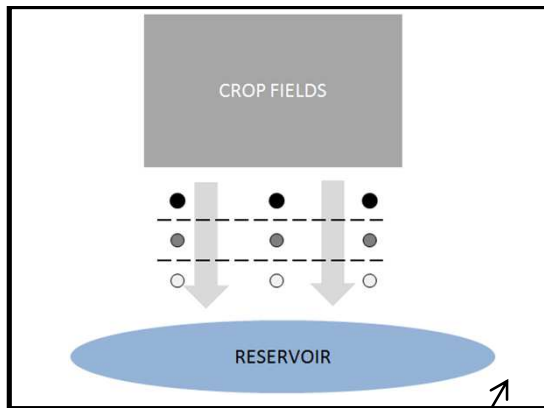
< 7,3 NO i N_2O

(Schipper et al., 2008; 2010; Bednarek et al., 2010; 2014)

MANURE STORAGE PIGGERY

Źródła punktowe – Uniejów

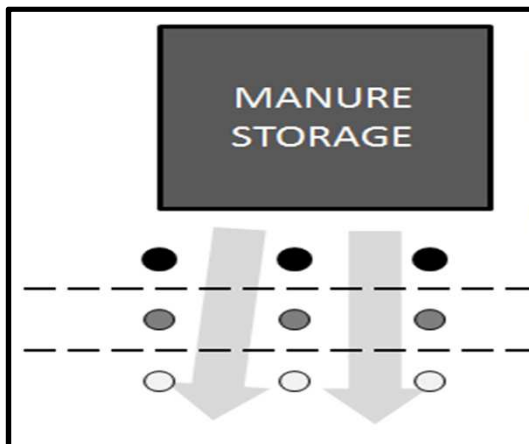
Źródła obszarowe – zb. Czarnocin

SMALL RIVER

FARM BUILDINGS

Źródła obszarowe – Tresta

Źródła punktowe – Jerwonice - A

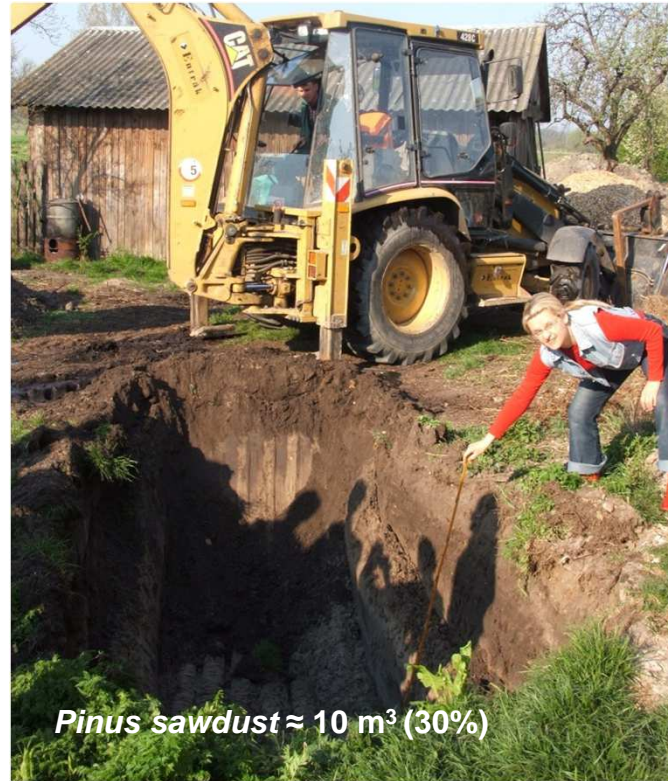
MANURE STORAGE

Źródła punktowe – Jerwonice - B

(wszystkie fotografie KES UŁ)

N R14 0061 06/ 2009 GEOWŁÓKNA; NCBR

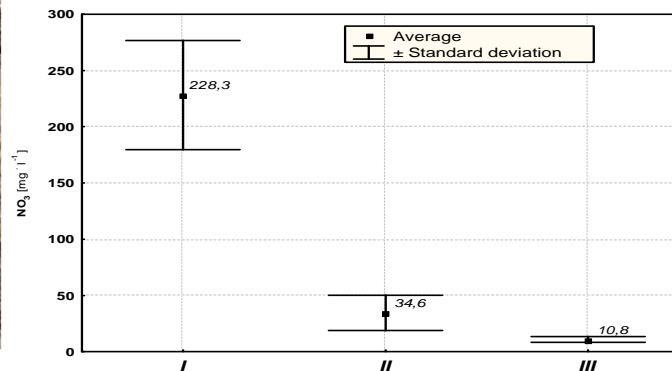
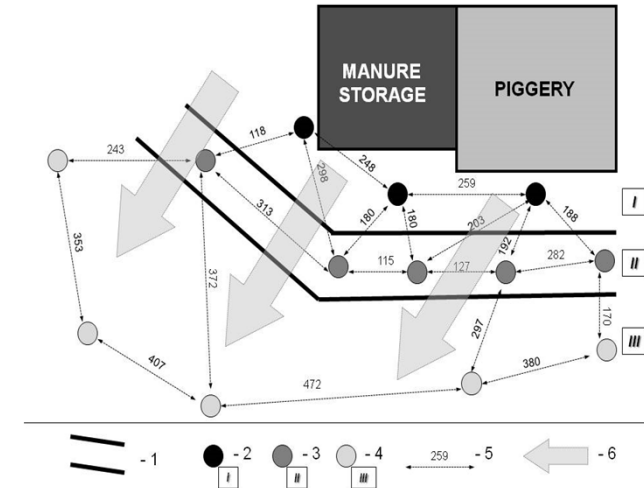
Konstrukcja pierwszej bariery denitryfikacyjnej Uniejów 2007

Pinus sawdust ≈ 10 m³ (30%)

(wszystkie fotografie KES UŁ)

(Bednarek i in. 2010)

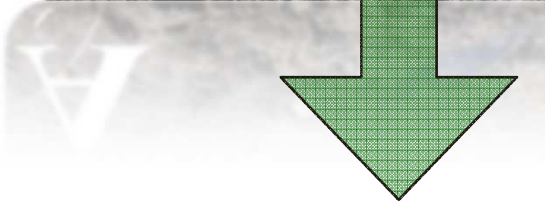
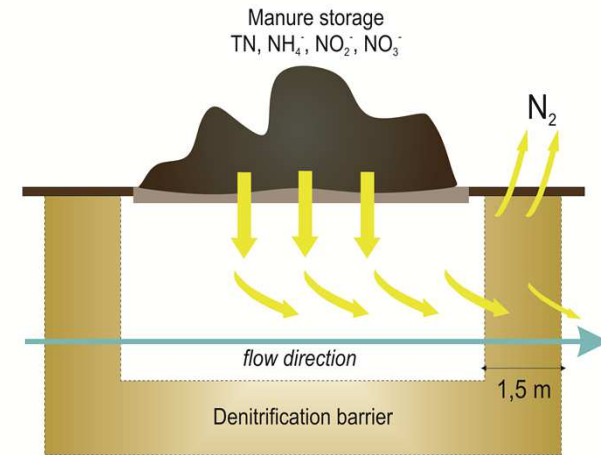
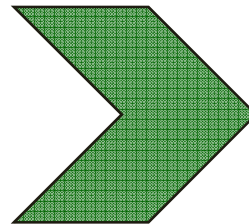
Problem!

składowanie obornika bezpośrednio na powierzchni gruntu

Odciek ze składowiska obornika

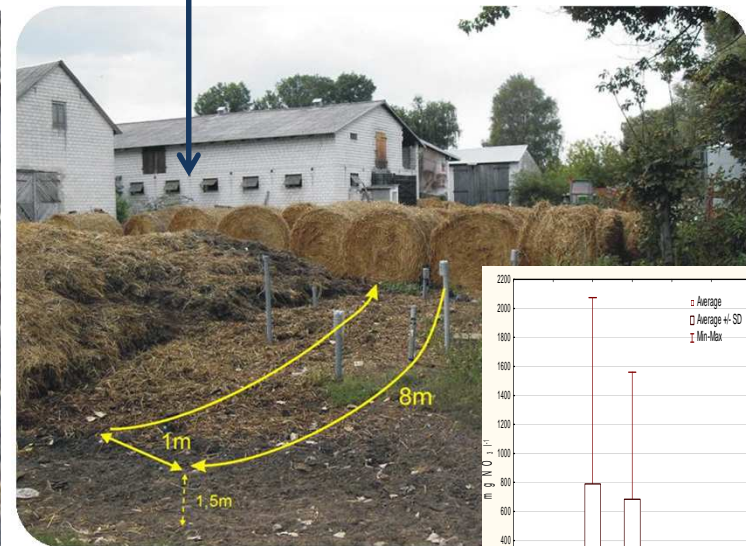
Rozwiązanie...

**Stężenie (NO_3^-)
w wodzie gruntowej
300 mg/l to 2000 mg/l**

(wszystkie fotografie KES UŁ)

(Bednarek i in., 2014)

Zbiornik Czarnocin

NO₃⁻ 46,8 mg/l

NO₃⁻ 90,8 mg/l

(fot. własność KES UŁ)

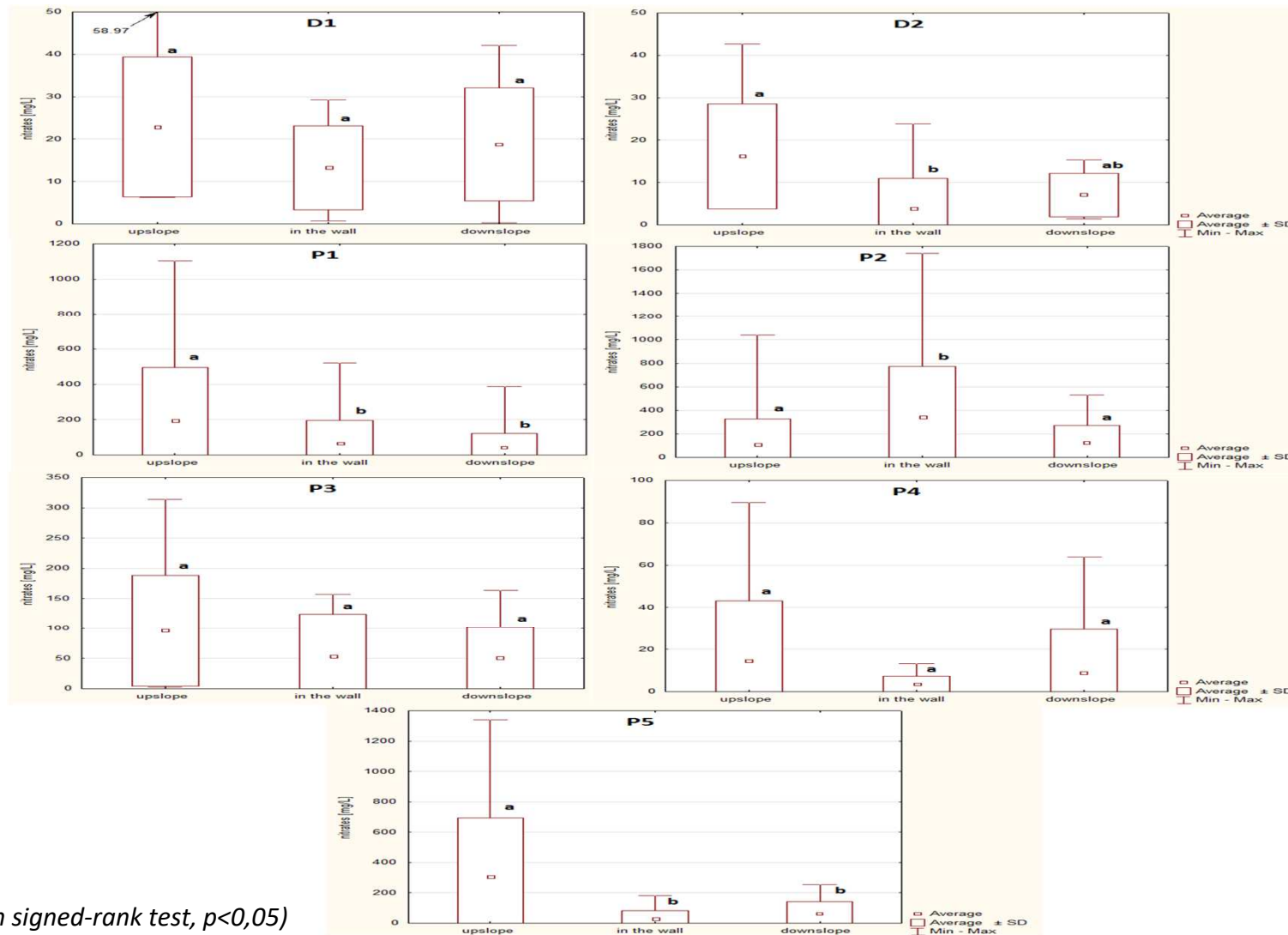

(wszystkie fotografie KES UŁ)

Lokalizacja	Zanieczyszczenie		Źródło węgla
	Typ	Źródło	
UNIEJÓW	punktowe	obornik świński	trociny sosnowe
JERWONICE A		obornik krowi	węgiel brunatny
JERWONICE B		obornik krowi/koński	paździerze lniane
TRESTA	obszarowe	gospodarstwo rolne	trociny sosnowe + słoma owsiana
CZARNOCIN		poła uprawne	paździerze lniane

Złoże	Średnie stężenie NO ₃ ⁻ [mg/L]	Redukcja [%]	Maksymalne stężenie NO ₃ ⁻ [mg/L]
UNIEJÓW	243,21	82%	1105,18
JERWONICE A	279,34	67%	2073,78
JERWONICE B	143,08	71%	313,99
TRESTA	22,51	23%	58,97
CZARNOCIN	46,13	56%	112,66

Średnie stężenia azotanów (NO_3^-) - zestawienie dla wszystkich źródeł

(Wilcoxon signed-rank test, $p < 0,05$)

Zależność pomiędzy parametrami fizycznymi wody a efektywnością redukcji azotanów z wody gruntowej przepływającej przez złoże denitryfikacyjne

Parametry fizyczne wewnątrz złoża	Redukcja azotanów [Δ mg NO_3^-/L]	
	D1-D2 DWs	P1-P5 DWs
Temperatura [$^{\circ}\text{C}$]	$r = 0.1317$ (n=19)	$r = -0.0531$ (n=59)
Poziom wody gruntowej [m]	$r = 0.1655$ (n=17)	$r = -0.5523^*$ (n=57)
Tlen [$\text{mg O}_2/\text{L}$]	$r = 0.0316$ (n=19)	$r = -0.1208$ (n=46)
pH	$r = -0.3266$ (n=19)	$r = -0.5381^*$ (n=44)

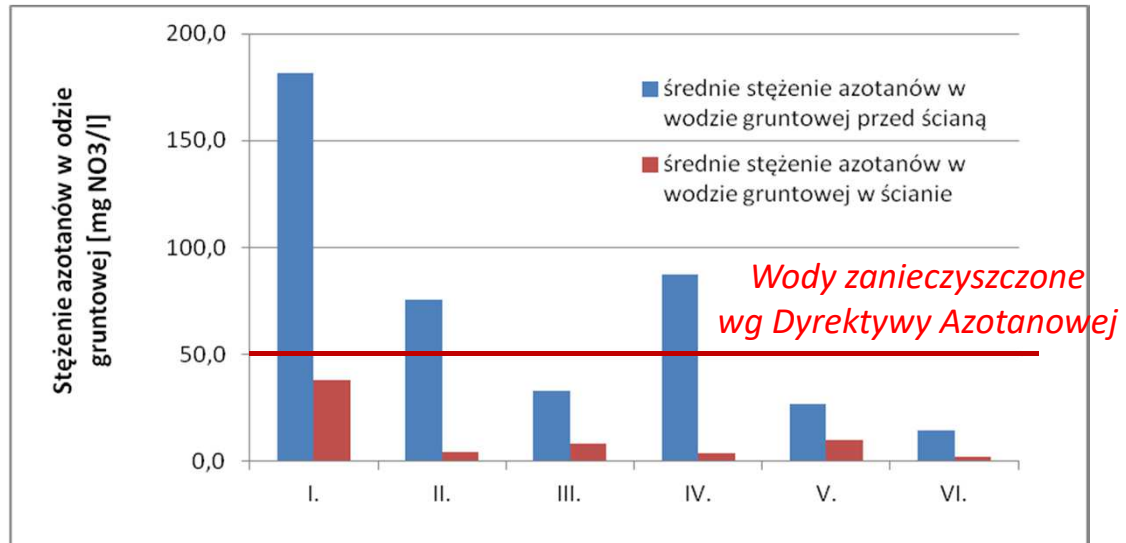
Wsp. Korelacji Spermmana * $p < 0,05$

Wysokoefektywna strefa buforowa (roślinne pasy wzmocnione ścianą denitryfikacyjną) narzędziem dla redukcji zanieczyszczeń azotanowych

PRZED:

Po:

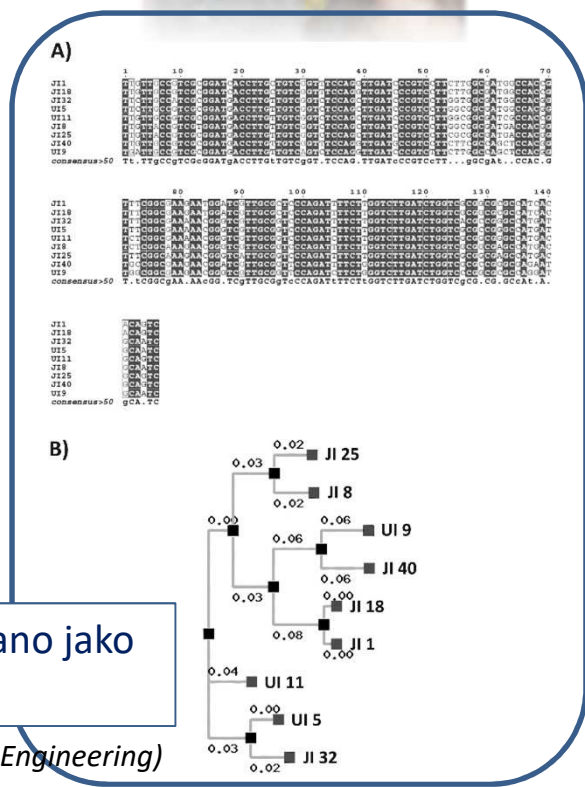

Mikrobiologiczne aktywizatory w złożach denitryfikacyjnych stosowanych do oczyszczania zanieczyszczeń azotanowych dla wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej i Dyrektywy Azotanowej

W ramach projektu opracowano:

- optymalny skład substratu węglowego umożliwiający redukcję zarówno azotanów jaki i jonów amonowych
- I. Aktywizator mikrobiologiczny na bazie wyselekcjonowanych hodowalnych bakterii denitryfikacyjnych
- II. Aktywizator mikrobiologiczny na bazie mikrobioty złóż pobranych z aktywnie pracujących barier denitryfikacyjnych

mieszanka węgiel/słoma

Hodowalne bakterie sklasyfikowano jako *Pseudomonas fluorescens*

(Mankiewicz-Boczek et al., 2017, Ecological Engineering)

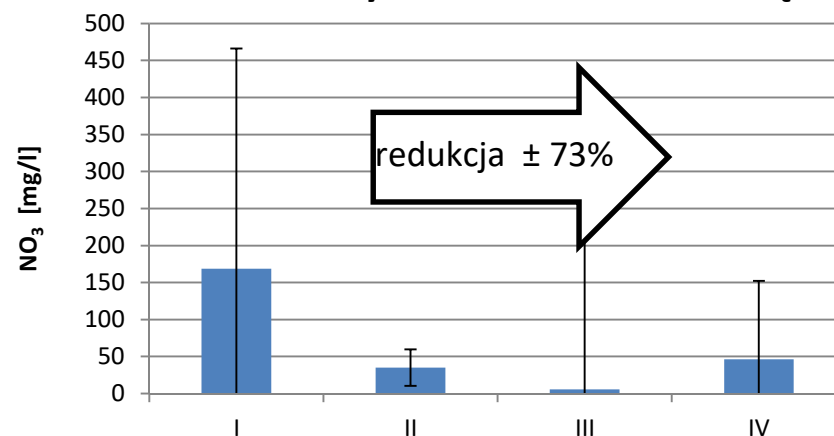
Optymalizacja pracy złoż – weryfikacja w terenie

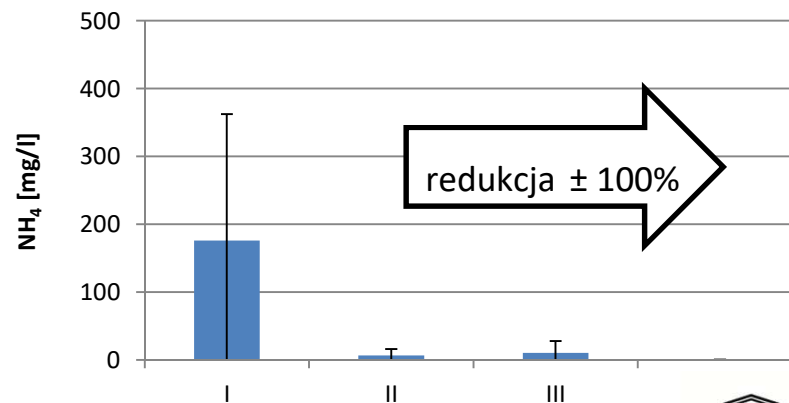
jakość odcieku za 1) składowiskiem, 2) w złożu i 3) za złożem

(wszystkie fotografie ERCE PAN)

Aktywność OPO, I-IV miesiąc

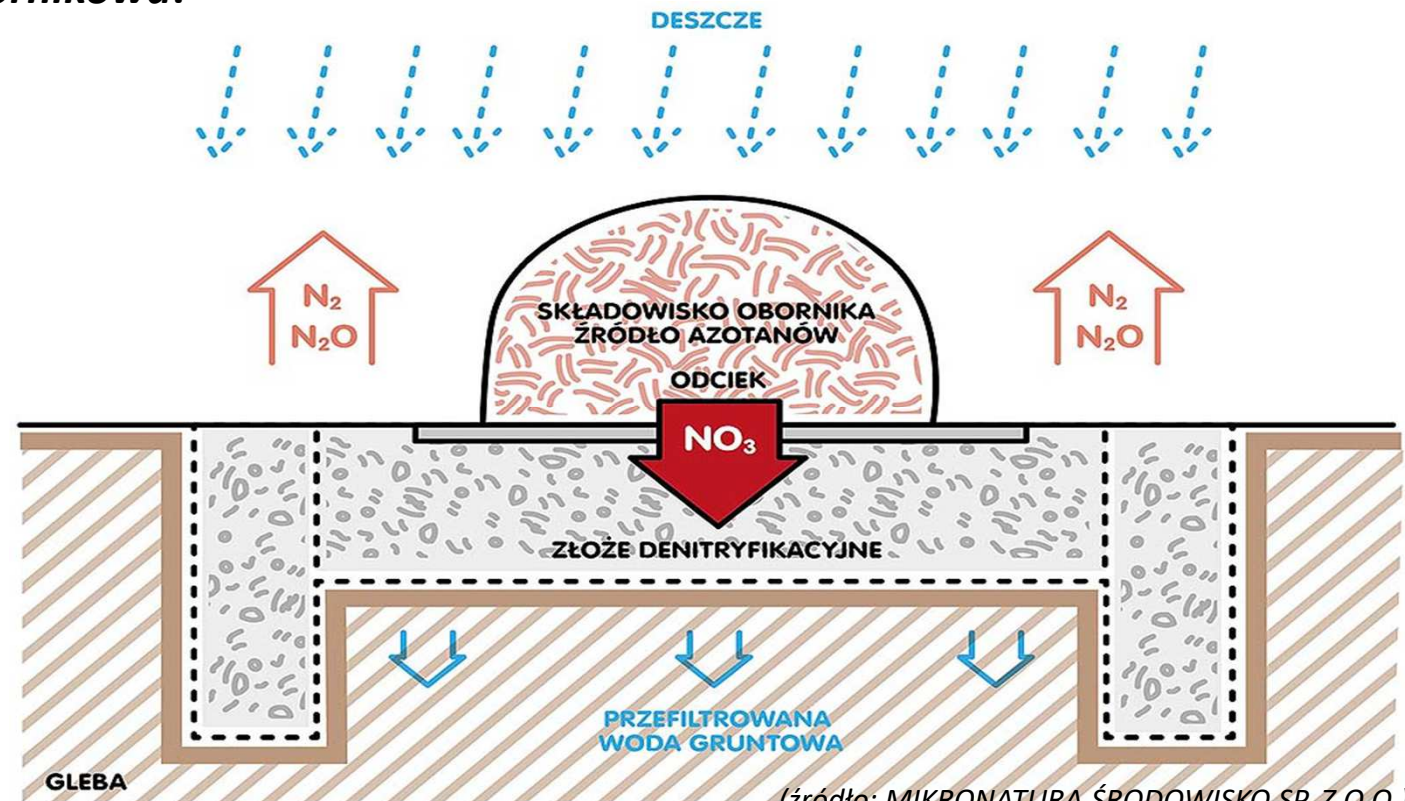

Aktywność OPO, I-IV miesiąc

Biotechnologie ekohydrologiczne w oparciu o proces denitryfikacji

Zgłoszenie patentowe P.418169:
Organiczna płyta obornikowa.

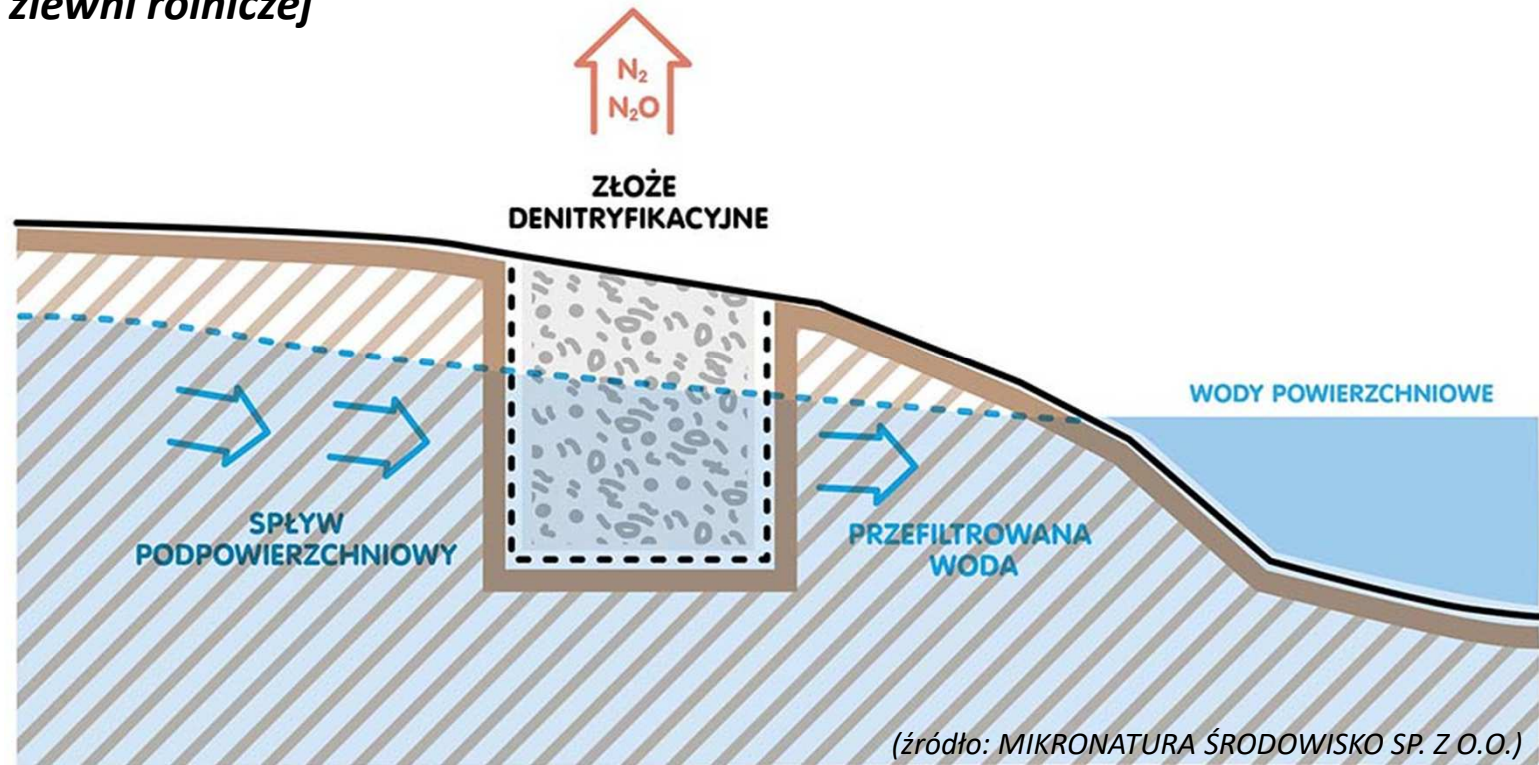

(źródło: MIKRONATURA ŚRODOWISKO SP. Z O.O.)

Biotechnologie ekohydrologiczne w oparciu o proces denitryfikacji

Zgłoszenie patentowe P.404407:

Złoże denitryfikacyjne do redukcji zanieczyszczeń obszarowych w zlewni rolniczej

Narodowe Centrum
Badań i Rozwoju

MIKRONATURA
ŚRODOWISKO

„Konstrukcja i optymalizacja systemu biofiltracyjno-sedymentacyjnego, ze strefą aktywacji mikrobiologicznej w celu ograniczenia doływu nutrientów do Jez. Jelonek”
projekt NCBR GEKON no. GEKON2/03/267948/21/2016

Zastosowanie systemu sedymencyjno-biofiltracyjnego jako hybrydowego biotechnologicznego rozwiązania

Lokalizacja stanowisk monitoringowych na Strudze Gnieźnieńskiej

Zgłoszenie patentowe nr P.422056

(wszystkie fotografie wykonano w ramach projektu)

Identyfikacja, izolacja i charakterystyka bakterii denitryfikacyjnych ze źródeł wykorzystywanych w sekwencyjnych systemach sedymentacyjno-biofiltracyjnych

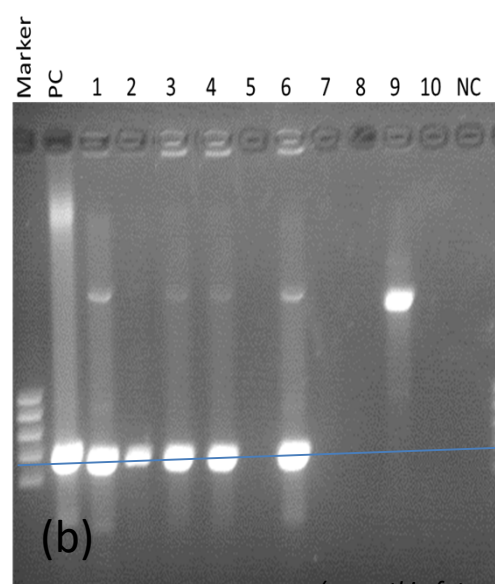
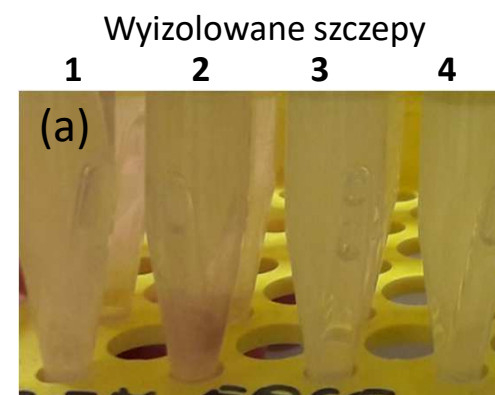
Identyfikacja hodowalnych szczepów bakterii na podstawie genu 16s rRNA

Szczep no.	Analizowane nukleotydy	Identyczność (%)	Wyniki
1	838	99	<i>Hydrogenophaga taeniospiralis</i> NBRC 102512
2	898	99	<i>Hydrogenophaga taeniospiralis</i> NBRC 102512
3	812	99	<i>Pseudomonas marincola</i> JCM 14761
4	1394	99	<i>Hydrogenophaga taeniospiralis</i> NBRC 102512
5	1406	99	<i>Bacillus pumilus</i> SH-B9
6	823	99	<i>Acidovorax radicans</i> N35
7	632	99	<i>Rugamonas rubra</i> ATCC 43154
8	753	99	<i>Acidovorax radicans</i> N35

- Wyizolowano 8 szczepów bakterii
- Zidentyfikowano reprezentantów 5 różnych rodzajów: *Hydrogenophaga*, *Pseudomonas*, *Bacillus*, *Acidovorax*, *Rugamonas*.

Charakterystyka denitryfikantów:

- (a) wzrost w podłożu Giltaya – przemiany azotanów i azotynów;
- (b) wykrywanie genu *nosZ* (700 pz) uczestniczącego w redukcji podtlenku azotu.

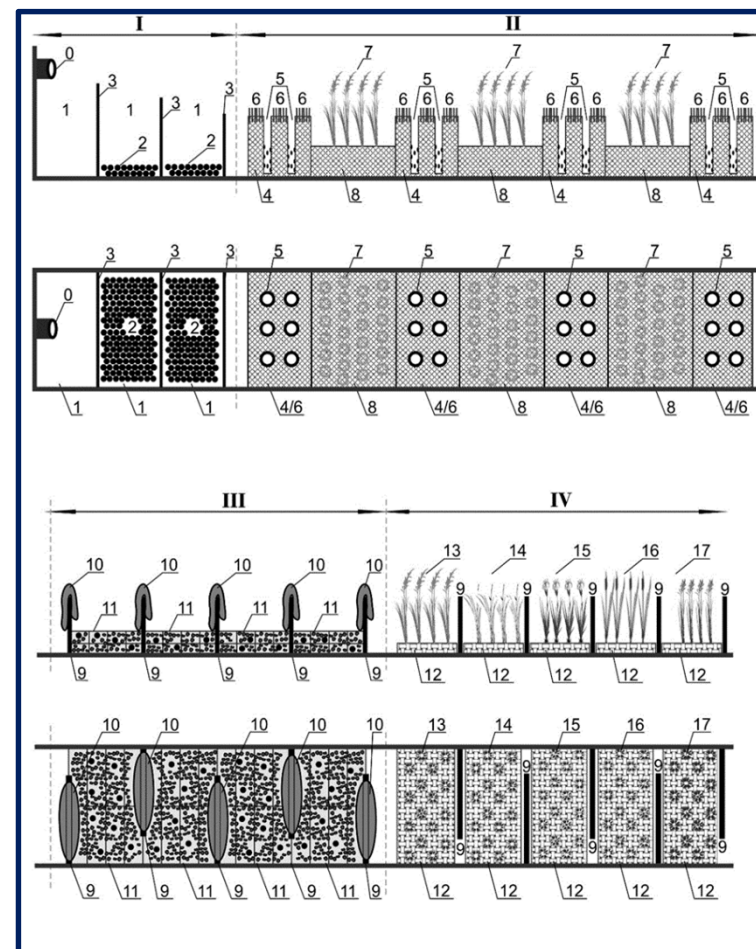
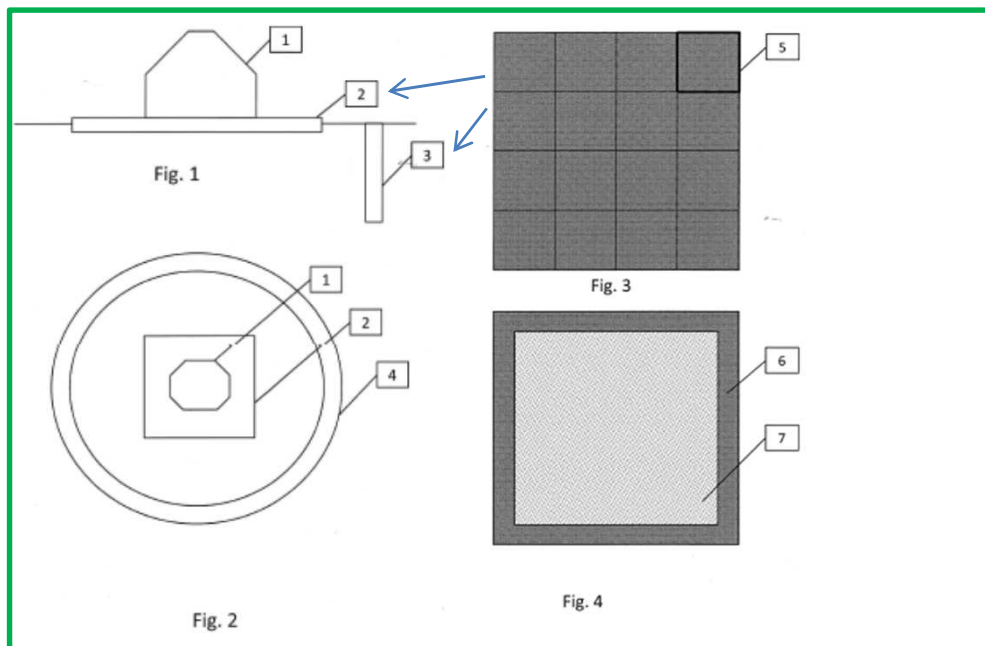
(wszystkie fotografie ERCE PAN)

Opracowanie i wdrożenie innowacyjnych produktów biotechnologicznych dla rolnictwa i gospodarki ściekowej w celu ograniczenia zanieczyszczenia wód „AZOSTOP”

Przygotowano dwa zgłoszenia patentowe :

1. Modułowa Organiczna Płyta Obornikowa, P.426506

2. Sekwencyjny System Biofiltracji Ścieków , P.426509

Pozyskano partnerów zainteresowanych współuczestnictwem w projekcie i komercjalizacją wyników badań

Firma zainteresowaną dalszym wdrożeniem proponowanego rozwiązania OPO do swojej oferty handlowej – **Mikronatura Środowisko Sp. z o.o.**

Firmę zainteresowaną dalszym wdrożeniem proponowanego rozwiązania SSBŚ do swojej oferty handlowej – **Zielone Oczyszczalnie**

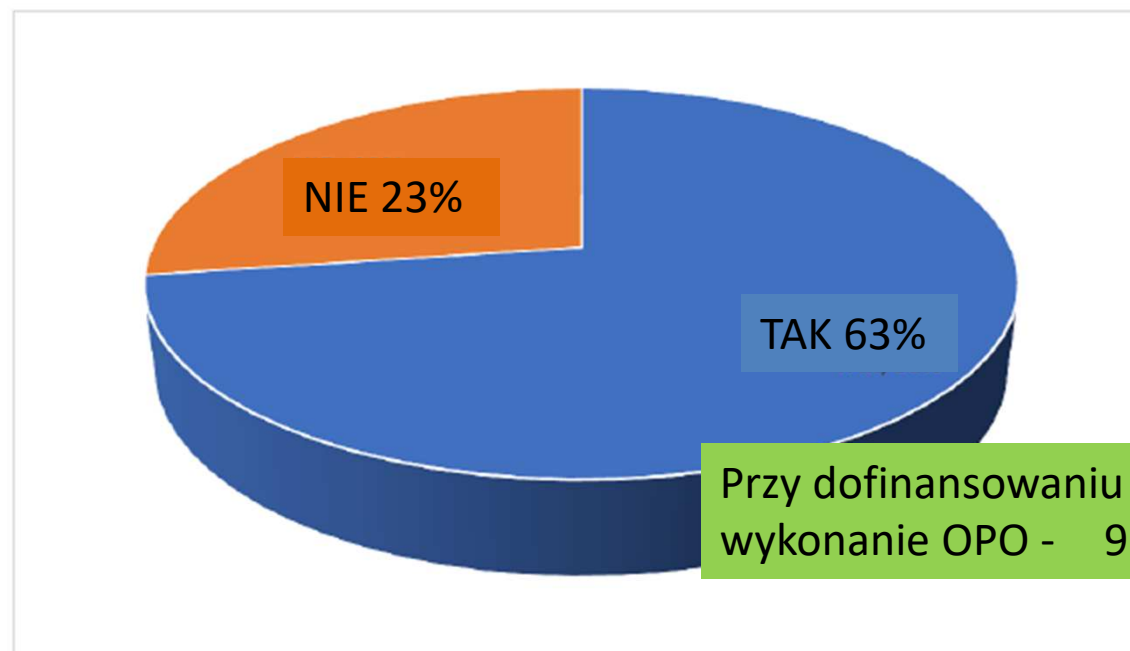
Plan rozwoju i strategia marketingowa wdrożenia Organicznej Płyty Obornikowej (OPO)

Pytanie brzmiało:

Jeżeli na wykonanie OPO nie będzie dofinansowań, to czy wykonałbyś budowę tej płyty samodzielnie (mając na uwadze omówione wcześniej aspekty – m.in. jej pozytywny wpływ na środowisko, jakość wód i gleb w twoim gospodarstwie i regionie, itd.?)

- Tak,
- Nie, dlaczego

Spośród badanych, którzy udzielili odpowiedzi na to pytanie bardzo wysoki odsetek – bo aż 63% odpowiedziało, że wykonałoby OPO. 23% odpowiedziało, że nie wykonałoby płyty podając przyczyny: „ponieważ mam płytę betonową”; „ograniczenie finansowe”.

Przy dofinansowaniu chętnych na wykonanie OPO - 92%

Ministerstwo Rozwoju

Dofinansowanie z Ministerstwa Rozwoju na realizację projektu (nr umowy: POIR.02.01.00-00-0222/16-00) „Wsparcie otoczenia i potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R+I”, w ramach działania 2.1, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 pt. “Utworzenie Centrum Badawczo-Rozwojowego Rekultywacji i Ochrony Ekosystemów Wodnych”. Lider: Advanced Phosphorus Removal Solutions Sp. z o.o.

Projekt zakłada budowę hali produkcyjnej, w której zostanie zlokalizowana linia technologiczna do wytwarzania ziół denitryfikacyjnych wzbogaconych mikroorganizmami. Planowana linia ma umożliwić przeprowadzenie szeregu procesów technologicznych, których celem będzie wytworzenie złoży, a tym samym wdrożenia innowacji technologicznej.

Podsumowanie – zalety proponowanego produktu OPO

- aktywacja procesu denitryfikacji oraz nitryfikacji zwiększa efektywności ochrony wód gruntowych w skali ekosystemu, zwłaszcza w okresie zimowym
- największą efektywność denitryfikacji zaobserwowano w złożach zbudowanych wokół źródeł punktowych np. składowisk obornika (nawet powyżej 95% redukcji azotu)
- w przypadku konstrukcji barier do usuwania związków azotu nie występują deformacje krajobrazu
- aktywatory mikrobiologiczne przyspieszają aktywację złoża i wspomagają jego funkcjonowanie zwłaszcza po okresie suszy
- proponowana modułowa OPO to alternatywne, przyjazne dla środowiska, rozwiązanie w kontekście budowy płyt betonowych

---

Konferencja Naukowa RevitaLife 2018

pod honorowym patronatem wiceminister Środowiska Małgorzaty Golińskiej

Dziękuję za uwagę